

Sagrada Família: De la façana del Naixement a la façana de la Passió

Lluís Fabregat¹

El text explica el sentit teològic i artístic de les façanes del Naixement i de la Passió de la Sagrada Família. Gaudí projectà tres façanes perquè la vida de Crist fos narrada a l'exterior com un retaule. La del Naixement, plena de natura i tendresa, presenta un Déu fet petit que convida a la senzillesa i a descobrir el Creador en el món. La de la Passió, angular, mostra amb cruesa l'amor fins a l'extrem, el via crucis i el Misteri Pasqual - encara no feta- culminant en resurrecció i ascensió. L'obra de Subirachs, amb citacions bíbliques gravades, dialoga entre la fe i l'art contemporani.

Històricament l'accés a les esglésies cristianes és un espai de gran riquesa iconogràfica. Ho veiem als timpans, brancals i capitells de moltes portalades romàniques i gòtiques. Aquesta monumentalitat ens assenyala que en aquell lllindar deixem enrere el món, l'espai profà, i entrem a l'espai sagrat, a la casa de Déu. Així ens ho recorda la inscripció gravada amb cal·ligrafia gòtica en una de les portes de la catedral de Barcelona: *Domus Dei et porta caeli*.

Al Temple de la Sagrada Família, Antoni Gaudí va preveure-hi tres façanes, seguint la tradició de la major part de les catedrals gòtiques: una de principal, als peus de la nau, i dues de laterals, als dos extrems del transsepte. A la primera, orientada al Sud, s'hi hauria de representar la glòria del cel. A la de Llevant, mirant la sortida del sol, el naixement i la infància de Jesús. A la façana de Ponent, oposada a l'anterior, la seva passió i mort, i també la seva resurrecció i ascensió al cel. De manera que la narració visual de la vida de Crist que tradicionalment trobaríem representada als retaules de l'interior de l'església, al projecte de Gaudí sortiria a l'exterior.

Les escenes de la façana del Naixement eren ja una realitat força avançada quan l'arquitecte va morir i es va acabar de completar amb el pas dels anys i la mà de diversos artistes. La seva contemplació ens predisposa a entrar a l'espai sagrat d'una manera molt diferent de com ho feien les escenes de l'Apocalipsi a les esglésies medievals. Si allà la iconografia ens mostrava Crist en majestat, judicant el món, per dir-nos "vetlleu, estigueu a punt", aquí ens diu: mireu Crist que s'ha fet petit, que s'ha fet un de vosaltres per la vostra salvació. Ho teniu aquí representat: ha volgut néixer en el si d'una família, ha patit la violència dels poderosos, ha obeït, ha treballat amb les seves mans. Si

voleu “entrar al cel” sigueu senzills, humils i pobres com veieu que ho foren Jesús, Maria i Josep.

L'ornamentació d'aquesta façana ens mou també a descobrir l'empremta del creador en el llibre de la natura: els ocells que canten el naixement de Jesús, les plantes de la terra on va néixer, els regalims de neu, els estels... És el pessebre senzill de qualsevol llar, amb la molsa, el suro, la neu de farina o el cel estrellat, convertit en un pessebre monumental, visible des del carrer.

La façana de la Passió, en consonància amb la seva orientació a la posta del sol, ens convida a mirar aquell que “es feu obedient fins a la mort, i una mort de creu” (Fl 2,8). La representació pas a pas i amb tota la cruesa de la passió i mort de Jesús ens mostra el seu amor “fins a l'extrem” (Jn 13,1) per reconciliar-nos amb Déu. I ens exhorta a la renúncia, a carregar amb ell la creu de cada dia, a estimar “tal com jo us he estimat” (Jn 13,34).

Detall rostre de Jesús en la flagel·lació

Però el relat de la façana no s'acaba al sepulcre. Més amunt hi veiem representada la resurrecció i l'ascensió, i fins i tot l'Esperit Sant. És tot el Misteri Pasqual de Crist el que aquí ens obre la porta que ens endinsa a la comunió amb Déu, la que tindrà lloc de manera plena i definitiva en l'eternitat i la que esdevé en la celebració litúrgica, a l'interior del Temple.

Tot l'estil de la façana, tal com volia Gaudí, expressa el sacrifici i l'anorreament de Crist. A diferència de la del Naixement, el marc arquitectònic es despulla d'elements ornamentals “bonics” i, juntament amb les formes anguloses i les textures aspres dels grups escultòrics, contribueix a transmetre la sensació tràgica del drama de la passió.

És lògic que en una obra de tals dimensions i complexitat hi hagi figures més reeixides que d'altres; però que expressiu que és, per exemple, el rostre de Jesús abraçat a la columna, fins a fondre-s'hi, a l'escena de la flagel·lació, amb els peus i les cames decididament assentats a terra, acceptant la voluntat del Pare, o els senyals de les fuetades representats amb talls profunds fets al marbre. Igualment eloqüent es la mirada amarga dels apòstols quan Jesús els anuncia que un d'ells el trairà, o el penediment de Pere després de negar el seu Mestre o la tribulació de Ponç Pilat havent de decidir sobre aquell reu.

Un element especialment interessant d'aquest *Via crucis* monumental és la fusió entre paraula i imatge. Com una guia de lectura i contemplació de la

GAUDÍ, ARQUITECTE GENIAL I CRISTIÀ CONSEQÜENT

Passió, al peu de cada escena hi llegim gravada a la pedra la citació bíblica corresponent. Però aquesta presència de la paraula es fa més evident encara a les portes centrals, les del pòrtic de la caritat. Allà és el mateix text de la passió el que es converteix en imatge. El relleu de les lletres foses en bronze atorga a la porta aquesta textura tan original i suggestiva. Els fets que la porta ens explica amb paraules i les escultures en imatges són veritablement aquella *porta caeli* que ens “obre l'accés” a la casa de Déu.

L'últim sopar

La façana de la Passió, més enllà de les preferències estètiques de cadascú, és també un exemple notable de diàleg sincer entre la fe i l'art contemporani. L'any 1986 la Junta constructora del Temple va encarregar els grups escultòrics d'aquesta façana a Josep Maria Subirachs, un escultor amb una trajectòria artística reconeguda, amb un llenguatge plàstic molt propi, fàcilment reconeixible en l'expressivitat de les seves formes. Es va considerar que el seu estil era l'adequat per transmetre l'esperit que Gaudí havia pensat per aquesta façana. Se li va fer l'encàrrec confiant en ell sense por, donant-li plena llibertat per executar el projecte, tot i saber que Subirachs era una persona, segons ell mateix, no creient.

Per la seva banda, l'artista va acollir la proposta conscient de la responsabilitat que significava i es va imbuir en el tema que havia de representar per posar el seu art i la seva tècnica, amb honestedat i respecte, al servei de l'encàrrec que li havia estat confiat. Fins i tot es traslladà a viure a la Sagrada Família, com havia fet Gaudí. Molts elements d'aquesta obra, l'última de la seva vida, demostren una reflexió i intuïció profundes sobre les darreres hores de la vida de Crist.

Fruit d'aquella lleialtat i confiança mútues tenim avui a Barcelona una narració visual de la passió de Crist amb un llenguatge contemporani, capaç de despertar als visitants desvinculats de la fe l'interès pels esdeveniments que s'hi representen i, qui sap, de sentir-se interpel·lats pel seu significat. I els qui ens hi apropem amb fe, si no ens ho impedeix el brogit de la gentada, podem contemplar el misteri de l'amor de Déu manifestat en l'entrega del seu Fill, com en el *Via crucis* que es fa cada divendres sant davant d'aquesta façana.

---

¹ Llicenciat en Història de l'Art i autor de llibres de text